

Svenska Odlingens Vänner 40 år

Vad S. O. V. betytt för estlandssvenskt kulturliv, kan inte skattas nog högt. När föreningen grundades, ruvade förryskningshotet som en rå, kall dimma över Estlands bygder. Visserligen trodde man ej, att estlandssvenskarna skulle kunna bli ryssar med ryska som hemspråk. Därtill låg ju Moskva på betryggande avstånd. Men den vid denna tid kulturellt ganska outvecklade folkgruppen var prisgiven åt de maktlysnas godsägarnas godtycke. Trots att livegenskapen upphävts, var lantbefolkningen så beroende av godsägaren, att denne kunde kräva full underkastelse. För den som ännu hade en smula självaktning kvar fanns endast två möjligheter: antingen resignera eller lämna hembygden. Utvecklingen i Nuckö socken bar vittne härom. På några få årtionden hade så gott som halva befolkningen blivit estnisktalande. Vad hade då hänt? Jo, godsägarna hade helt enkelt motat undan den gensträviga svensktalande arrendatorn och låtit någon est flytta in i stället. Av de bortmotade sökte sig de flesta in till städerna, där de snart nog uppgick i den estniska befolkningsgruppen. Ungdomar ur resp. språkgrupper gifte sig med varandra, och i regel blev estniskan de ungas hemspråk.

1892 besökte prof. Vilh. Lundström Estlands svenskbygd och fann befolkningen "förtryckt, slö och likgiltig". Men redan år 1875 framträdde den unge folkskolläraren och kantorn Johan Nyman från Thoréns svenskspråkiga seminarium i Pasklep bland sina landsmän. I all stillhet men med okuvlig energi kämpade han för befolkningens andliga och lekamliga frigörelse. Han uppmanade bönderna att köpa sina gårdar fria, att göra jordförbättringar och framför allt att bibehålla sitt svenska modersmål. Att få över svenska böcker, var ett svårt problem. De ryska myndigheterna var misstänksamma och vägrade. På initiativ av lektor Hans Pöhl grundades Nuckö Nykterhetsförening. I dennas namn lyckades man få

över religiös litteratur och nykterhetslitteratur. Men nykterhetssammanslutningen vann inte den genklang hos befolkningen, som man hade hoppats på. Tanken på en förening, som kunde omspänna hela svenskbygden, låg och grodde. Den 1 febr. 1907 sammankallade kyrkoherde Edv. Maas, Nuckö, ett 40-tal ombud för att diskutera det aktuella dagsläget. Man enades om att en förening, som kunde ta vara på estlandssvenskarnas kultur, väcka befolkningen nationellt samt sprida bildning och stärka samhörighetskänslan, skulle bildas. Det dröjde dock hela två år, innan man lyckades få de ryska myndigheternas tillstånd. Äntligen, den 6 febr. år 1909, kunde ett 80-tal ombud från svenskbygderna samlas på Bysholms gods, där stadgar antogs och en första styrelse valdes. Kyrkoherde Edv. Maas, Nuckö, blev ordförande och övriga ledamöter blev pastor J. W. Gustafsson, lektor Hans Pöhl och konsul Gahlnbäck, samtliga från Reval. Det första verksamhetsåret uppvisade ett ypperligt resultat. I den blandspråkiga byn Korkis, där den svensktalande delen av befolkningen hade det oerhört svårt, öppnades den första privata folkskolan. Med korkisbornas hjälp uppfördes ett ändamålsenligt skolhus, och denna samt övriga skolor försågs med svenskspråkiga läroböcker. Men denna friska och initiativrika upptakt väckte myndigheternas misstankar. Föregångsmännen kallades titt och tätt till förhör, och år 1913 beslagtogs föreningens samtliga handlingar.

Först år 1917, under Estlands befrielsekamp, tog organiserandet ny fart, och år 1919 stadfästes föreningens stadgar av den nyvordna estniska republikens justitieminister. En intensiv nationell väckelse drog fram genom svenskbygden. Förbindelserna med moderlandet blev livliga och välsignelsebringande. Genom Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet fick S. O. V. ett oskattbart andligt och materiellt stöd. Svensk litteratur strömmade till skolor och folkbibliotek.

K U S T B O N

Organ för Estlandssvenskarna i Sverige.
Utgiven av Svenska Odlingens Vänner bland
estlandssvenskar i Sverige.

Ansvarig utgivare: *Manfred Nyman.*

Redaktör: *Edvin Lagman.*

Red.sekr.: *Olle Lindström.*

Red. och Exp.: Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm,
tel. 11 35 00.

Kustbons postgiro: 19 72 07.

Utkommer 1949 med sex nummer.

Prenumerationspris 1949 3 kr.

Annonspris: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 5 kr.

Dödsannonser 15 kr.

Härnösand 1949. Härnösands Boktryckeri Aktiebolag

Inför väntande uppgifter

När ett år lupit till ända och ett nytt begynner, finns alltid anledning till eftertanke och rannsakan. Det blir bokslut för det gångna och budget för det kommande. Vi lär av vad som har varit för att bättre kunna bemästra stundande uppgifter och svårigheter. Nu mer än någonsin har vi skäl att undersöka vårt estlandssvenska arbetsfält för att utröna vad som har gjorts och vad som kan och bör göras.

De flesta av Kustbons läsare erinrar sig sannolikt, vad som yttrades på den estlandssvenska dagen i somras på Tollare och vad som vid detta tillfälle skrevs i ett uttåg i Kustbon om de svårigheter tidningens redaktion hade att bemästra. Dessa svårigheter tycks kvarstå, men övertygelsen att tidningen har en uppgift att fylla är fast rotad. Det var denna övertygelse som åstadkom, att Kustbon trots allt utkom i någorlunda vanlig ordning förra året. Vi har nu att hoppas, att samma övertygelse även 1949 skall finna vägar över hindren.

För den bildningshungrande ungdomen öppnades en lantmanna- och folkhögskola, ett gymnasium jämte privata folkskolor. Ungdomen behövde ej längre som mindervärdig slå ned blicken inför främlingen, jordbruket förbättrades och hemmen gjordes snyggare och trevligare.

Bakom allt detta ligger en lång, av stor entusiasm uppbydd kamp, som utomstående knappast anat. Facit för de gångna fyrtio åren ger belägg för att framåtanden varit av den rätta halten och att ledarna haft det rätta sinnelaget. Då S. O. V. även i fortsättningen vill vara en enande länk mellan estlandssvenskarna, uppmanas alla att under jubileumsåret ansluta sig till föreningen och ge den sitt stöd.

En överblick av det arbetsfält, som ligger framför oss, ger vid handen, att mycket finns att göra och att mycket av värde bör kunna åstadkommas. Vår tidning är ej längre endast ett informationsorgan för de över hela Sverige spridda estlandssvenskarna. Kustbons uppgift har nu fastmer blivit att upplysa om och bevara det som är fornt och har intresse och värde för nutid och kommande tid. Den har dessutom till uppgift att jämföra gamla och nya förhållanden, att skildra, hur svenskfolket från Estland lemmas in i det rikssvenska samhället.

För att Kustbon skall kunna fylla dessa uppgifter, måste den få bidrag beträffande den estlandssvenska hembygds-kulturen i alla dess former, beträffande arbete, seder och bruk, kyrkor, skolor, historia, estlandssvenska öden utomlands, litteratur om estlandssvenskarna, vidare beträffande bosättning och anpassning här i Sverige, estlandssvenska befolkningsfrågor m. m. Det behövs dessutom talrika och ingående skildringar av estlandssvensk bebyggelse och natur, varvid allt tillgängligt bildmaterial i anslutning härtill borde genomgå. Som synes står uppgifterna formligen och pockar på att bli utförda. Men vem skall göra detta? Ja, detta är en fråga, som berör oss alla. Samlas de detaljer, som är fördelade bland oss alla, får vi till slut den fullständiga bild, som vi önskar få fram. Redaktionen kommer att anmoda flera både estlandssvenskar och rikssvenskar att skriva om något, som just respektive personer känner till. Det kommer givetvis att finnas många, som anser, att de ej har tid, och många, som verkligen ej har tid att skriva. Men det är den fasta förvissningen om att uppgiften är värd mödan, som förmår människan att gripa sig verket an. Vi har ej anledning tvivla på att denna förvissning verkligen finns hos de flesta av oss, och varför skulle vi då ej sätta detta verk i en gammal odlings tjänst framför någon mera tillfällig uppgift och lära oss inse, att vi dock har någon timmes tid och någon tanke till övers för det.

Föreningen Svenska Odlingens Vänner

har äran inbjuda till samkväm lördagen den 2 april 1949 kl. 19.30 (precis) i Timmermansgårdens lokaler, Timmermansgatan 46 (vid Södra stationen).

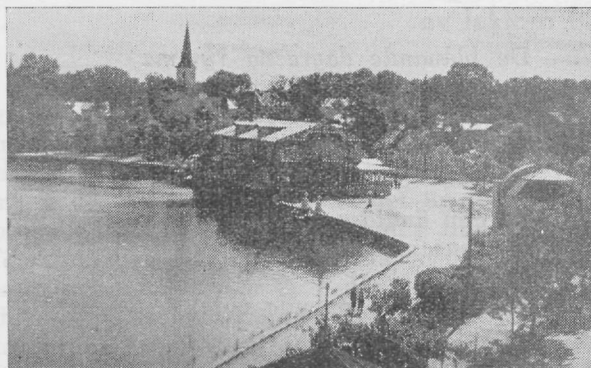
Programmet omfattar bl. a. filmföreläsning. Pris med théserving kr. 2:50. Antalet platser begränsat.

Anmälan om deltagande sker skriftligen eller per telefon till föreningens expedition, Tunnelgatan 23, Stockholm, tel. 11 35 00 senast fredagen den 1 april.

S t y r e l s e n.

Bliv medlem i S. O. V. 1949

DU HEMMETS JORD...

Stora strandpromenaden och badrestaurangen, "kuursaal" i Hapsal.

Staden på vattnet kunde man kalla Hapsal. Överallt glintade blanka vikar fram genom promenadernas grönska, och små holmar med brokig bebyggelse fullständigade bilden. På vintern hade staden tretusen invånare, på sommaren ända upp till femtusen.

Hapsal ligger mellan tvenne vikar innanför Ormsö och Hästholmen. Ute i nya hamnen, dit en väg leder över själva havsbotten, lade endast några större fartyg till vid siluetten av det jättelika magasinet, men i gamla hamnen rådde i lä av holmarna ett intensivt liv. Hit kommo Post-Hans' linjebåtar med passagerare från Nuckö, och här lade "ångaren" från Ormsö till. Otaliga fiskebåtar puttrade in med nattens fångst, och ormsökvinnor i rutiga dukar och granna blusar vägde upp strömmingen på båtbottnen, som glänste av myriader silverfjäll. Hästdroskorna stodo i rad på den långa bryggan och väntade på landsborna, som skulle in till torget för att sälja smör, skinka och bär. Mellan låga hus och blommande syréner slingrade sig de kalkstensdamiga gatorna förbi pensionat, skolor och kyrkor ända bort till järnvägsstationen intill Paralepskogen. Högt över de röda taken med vita kan-

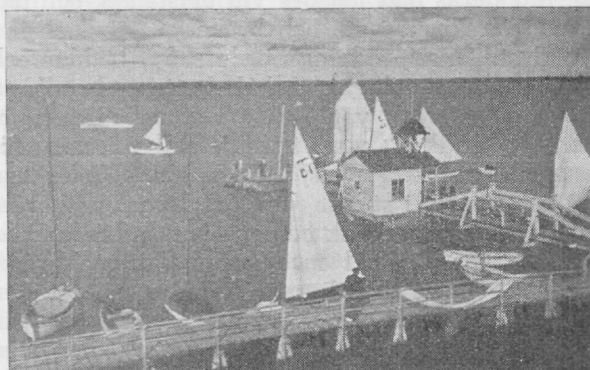

Slottskyrkan, tornet, ringmuren samt ruinerna av boningshuset innanför denna ge borgen den karaktäristiska profilen, som synes milsvitt omkring.

ter reste sig de mäktiga grå ruinerna av den gamla biskopsborgen — det massiva runda tornet, de vittrande borgmurarna och den väldiga slotts-kyrkan, i vars fönster "vita damen" visade sig vid augustifullmåne.

Om sommaren vimlade gatorna, promenaderna och badstränderna av sommargäster. Överallt hörde man svenska talas. — Hundratals vita segel flögo fram över den blå viken, styrde ut mot Ormsö och försvunno i soldiset. När kvällssolen stod röd över Nuckö och de sista strålarna runno längs borgens tinnar och murar, då gled seglen tillbaka in i viken och lade sig att lyssna intill isbjörnen vid stora strandpromenaden, där kvällskonserterna spelades. När natten kom, brusade nöjeslivets kaskad upp i kursalen och strandhotellet. Men längs promenaderna och lövgångarna i borgens gamla vallgravar skymtade ljusa gestalter som sagoväsen i en medeltida glömd värld.

Höststormarna skingrade dessa glada gäster, båtarna drogos upp på land och stråkarna tystnade i musikpaviljongen. Men då kom det ett nytt inslag i stadens liv. Det var hundratals ung-

Hapsal var segelsportens stad framför andra. Om sommaren vimlade det av båtar ute på vattnet, om vintern stormade isjakterna fram över de blanka vikarna och sunden.

domar, som från den omgivande landsbygden strömmade in till den stora vita gymnasiabyggnaden. I kören av unga röster blandade sig även gammalsvenska toner från Nuckö, Ormsö och Rikull. Det var eleverna vid Svenska privatgymnasiet som samlades. Så kom vintern och mörkret. Men de vita seglen gled åter ut likt drömmar från sommaren, nu över de blanka isarna kring holmar och öar.

Hapsal var Svenskestlands stad, trots att endast ett fåtal av dess invånare var svenskar. Sedan hundratals år har stadens namn varit knutet till svensk historia och svenskt liv. En obruten tradition förenar de la Gardie och Nils Dobblare med estlandssvenska gymnasister pluggande Stefens litteraturhistoria eller svärmande i ljusa vårkvällar vid Hapsals blanka vikar. Denna tradition bröts först 1943.

Stugans inredning

Så vitt jag nu kan avgöra, tycks planen för svenska boningshus på Nuckö och i Rickul ha varit lika överallt, ända fram till den tid i slutet av förra och början av det nuvarande århundradet, då mera moderna bostadstyper under intryck från Finland och Sverige började vinna insteg.

Det gamla boningshuset, *stugan*, hade tre fönster, *nordanfönstret*, *sunnanfönstret* och *lillfönstret*. Dörrarna voro låga och försedda med höga trösklar, så att man måste bocka sig, när man skulle ut eller in. Fönstren tvättades varje lördag. Frambänken och bordet skurades vita. Golvet skurades endast till jul och midsommar men sopades två gånger om dagen.

En dörr ledde in från *förstugan*, vilken gick tvärs över huslängan vid ena gavelväggen. I förstugan fanns en murad, i allmänhet öppen *eldstad*, över vilken grytan hängdes i en krok eller ring, som kunde höjas och sänkas. Röken släpptes ut genom dörren till gården. Denna dörröppning kunde f. ö. nedtill stängas med en s. k. *häck*, vilken hindrade kräken från att komma in i förstugan. Där kunde grisarna stå med framfötterna uppe på häcken och skrika, medan de sågo på, hur deras mat lagades vid eldstaden, och där kunde fårscocken stå och bräka.

Till stugans inredning hörde skåp, bäddar och bord av trä, stolar med halmbotten, brudkista (förvarades dock vanligen i visthusboden, *spickaren*), brudkorg med tvätt i, pallar, *säten*, för barnen, ljusstakar, *ljusfötter*, m. m. Under ena större fönstret i stugan stod det långa matbordet med väggfast bakbänk och en lös frambänk. Bakbänken var försedd med en uppfällbar bräda, medelst vilken den kunde breddas, så att den gick att använda som sovplats på natten. Vid huvudändan fanns en löstagbar bräda, som med en tapp satt i bänken. Stora pojken eller drängen hade här sin sovplats. Husbondfolkets säng stod vanligen längst upp i hörnet mitt emot bordet. Vid sänghuvudet fanns mjölkskåpet, i vilket träfat, *träbyttor*, med mjölk radades upp att surna. Innanför dörren stod dessutom ett större kärl med sur mjölk, *surnmjölkskärnan*. Andra sängar placerades ut i mån av behov och plats. Barnen fingo ofta sova två eller tre i samma säng. Sängtäcket var rutigt, ofta i svart och vitt. Det hade vitt foder av linne, vilket var i stället för överlakan. Till sängutrustningen hörde två kuddar, en vit av linne och en i samma färg som täcket. Över madrassen, *underdynan* eller *underkudden* breddes ett vitt linnelakan.

Den stora ugnen låg vanligen strax intill dörren. Denna ugn var huvudsakligen avsedd för bak. Den rymde 10—11 surbrödsbakor, vilket utgjorde förbrukningen under en vecka för en familj på 6 à 7 personer. På vintern eldades i ugnen varje dag.

Stugan hade trägol. Framför ugnen var en kalkstensplatta på 3×3 fot infälld. Här tvättade sig familjen om kvällen i en liten *vaskvanna* av trä.

Vinterkväll

av Villem Ridala.

*De blånande dagarna rymma
för skuggor som falla och skymma,
och kvällssolen drivan bemålar
med rodnande strålar.*

*På den ändlösa, snöiga heden
den ensamma leden
drar bort över ån och försvinner
bland bruna sovande viden
i frostigt siden.*

*Längs en väg utan slut
glida slädarna ut
i månljusets bleka vågor,
i aftonrodnadens lågor
mot fjärran.*

(Från estniskan av E. Lagman).

Framför ugnen var familjens samlingsplats på kvällarna. Där hängde *pärtstaken* i taket. Pärtorna sattes ej rakt upp-och-ned utan snett, så att de skulle brinna bättre. De äldre satte sig i ring på sina stolar, barnen sutto på pallar inne i ringen. Kvinnorna sysslade med spånad, stickning och sömnad, männen snickrade husgeråd och arbetsredskap, tillverkade skor eller lagade nät.

Trasmattor *golvvävar*, torde ha förekommit länge, medan gardiner började användas först på 1900-talet och blevo mer allmänna under de senaste två årtiondena.

Till en storbondegård hörde vanligen även en *lösman*. Lösmansstugan kunde ligga alldeles intill storbondens boningshus och var då förbunden med detta. Ofta hade lösmannen ingen eldstad, utan han fick låna värme från husbondens stuga, som hade ett hål för detta ändamål i mellanväggen. Var det riktigt kallt, tog man kol i en gryta från storstugan. Lösmansstugan var mycket låg med ett enda litet fönster så nära marken, att om svinet betade utanför, så blev det mörkt i stugan.

Lösmansbarnen fingo visserligen komma och hälsa på i storbondens stuga, men de måste hålla sig tysta. Stojade de, kördes de ut med käppen.

Den här skildrade typen av bostadshus och inredning hör till en tidsperiod, som de äldre nu levande fortfarande minnas. Ugn med skorsten, fönster och trägol ha fått efterträda *rians gruva*, som släppte in all röken, dess bastanta stockväggar utan öppning och dess hårda lergolv. I och med den ökade samfärdseln och de nya erfarenheter, som de estlandssvenska sjöfararna under de senaste 4—5 årtiondena vunno, började

Granskning av den föreslagna skolreformen

av lektorn fil. dr Valter Fevrell

I vår svåra och farliga tid, då så många genomgripande omgestaltningar både på gott och ont ha skett i samhället och den nu ledande generationen ofta ter sig föga kompetent att lösa de svåra samhällsproblemen, är det icke underligt, om vi mången gång måste stanna undrande inför tanken på framtiden och därvid tänka på den unga generation, som efter oss ska ta arv, huru denna bör rätt fostras för att bättre än vi mäktat kunna bemästra de vanskliga situationer, som föreligga. Så har reformen av vårt uppfostrings- och undervisningsväsende blivit i högsta grad aktuell här liksom i andra kulturländer. En ny tid kräver en ny fostran.

Med den avsedda reformen vill man kanske främst åstadkomma en verklig demokratisering av uppfostringsväsendet, så att största möjliga rättvisa skipas med avseende på de olika individernas uppfostran, undervisning och hela utbildning av ärvda anlag, av kropps- och själskrafter, och detta menar man bör ske oberoende av de olika miljöer, de olika familjer och hem, som de tillhöra. Men alldenstund många individer kunna vara varandra ganska olika och höra till skilda begåvningsstyper, böra de event. erhålla olika utbildning, och denna förvärvas oavsett de skilda ekonomiska och sociala förhållanden, från vilka de stamma.

Detta är ett storslaget reformprogram, och med detsammes förverkligande har man redan kommit ett gott stycke till vägs även i vårt svenska fosterland. Om dess förnuftiga genomförande äro för övrigt de olika partierna numera ense med undantag blott för kommunisterna, av vilka ju de flesta sakna intresse för allt annat än förverkligandet av proletariats diktatur med dennas hänsynslösa terror mot alla andra åskådningar och individer.

Men när man nu vill genomföra denna skolreform, sker ej sällan en förväxling av de båda begreppen rättvisa och likhet, varigenom man i samhället lätteligen åstadkommer en nivellering, en jämnstrukenhet över hela linjen, som t. ex. resulterar i att skilda begåvningar och begåvningsstyper erhålla en alltför likartad utbildning. De tvångssammanföras kanske i en enhetsskola, där det kan förekomma, att varken de intellektuellt eller de praktiskt mer begåvade komma till sin rätt, utan hämmas i sin utveckling, varigenom snart även samhället kan bli lidande och dess kulturnivå sjunka.

den gamla bostadstypen alltmer försvinna för att ersättas av mer eller mindre ändamålsenliga skapelser från en något moderniserad form av den gamla stugan till plåtbetäckta amerikanska smakmissfoster.

E. Lagman.

En fara för en sådan utveckling föreligger även hos oss, varav man får ett ganska starkt intryck, när man läser vår senaste skolkommissions (SK) utredning av och förslag till omdanande av vårt uppfostrings- och undervisningsväsende. Några av de där framförda reformkraven må nu här upptagas till granskning.

SK önskar sammanföra vår folkskola samt realskolan och andra med den sistnämnda jämförliga skolor till en 9-årig enhetsskola, och i denna må icke förekomma någon linjeuppdelning förrän i högsta klassen. Men däremot vill SK inom denna enhetsskola genomföra en individualisering av hela undervisningen genom främjande av arbetsskolemetoder och olika former av aktivitetspedagogik, av friare studier samt grupp- och enskilt arbete. (Se härom Stellan Arvidsons goda sammanfattning av SK:s betänkande: "Skolreformen"!)

Man räknar ju med att det inom enhetsskolan finnes olika begåvningar och begåvningsstyper, vilkas rätta tillgodoseende måste kräva en viss individualisering av undervisningen. Att en sådan individualisering skulle nästan helt saknas i den nuvarande skolan, anmärker SK och kritiserar i det sammanhanget den där dominerande klassundervisningen ("frågor- och svarsmetoden", katederundervisningen, läx- och förhörsmetoden m. m.) och förmenar, att denna medför, att lärjungarnas aktivitet aldrig kan bli mer än halv, att det lämnas föga utrymme för lärjungarnas egna initiativ och eget planläggande av ett arbete på längre sikt, för självansvar med avseende på studiegången, samt att den gamla skolan ej heller tillåter samarbete mellan lärjungarna.

Villigt må nu erkännas, att mycket av denna kritik med rätta träffar en något äldre tids skola, men å andra sidan har SK ej tillräckligt beaktat de stora framsteg, som numera gjorts på många håll, och att flera av de missförhållanden, som ännu råda, bero mera på de av de ekonomiska förhållandena betingade allt för stora klasserna än på klassundervisningen som sådan. En viss individualisering av densamma medge vi givetvis vara berättigad, men hävda å andra sidan, att om man alltför mycket uppluckrar klassundervisningen, dennas ram kan söndersprängas och den individualiserade undervisningen bli alltför betungande för läraren, varigenom det hela kan mynna ut i kaos. Varnande exempel härpå omtalas från det nya skolväsendet i U. S. A.

Ett annat förslag av SK för att individualisera undervisningen avser en uppdelning av de olika klasskurserna i grundkurser, gemensamma för alla lärjungar, och överkurser, som individuellt anpassas efter vars och ens (!) begåvning och intressen, vilken anordning nödvändiggör en oerhörd utsträckning av lärarens individuella under-

visning och arbetsmätt. En sådan anordning med olika kurser, vilken ju allmänt förekommer på högskolestadiet, kan svårigen — så mena vi — i större utsträckning komma till användning i enhetsskolan annat än på dess överstadium, och man kan ifrågasätta, om det ej i längden skulle bli bättre med en viss linjeuppdelning av elevmaterialet efter dettas olika förutsättningar och intressen, eller rent av med bevarandet från och med ett visst stadium av skilda skolformer, dock alltid under den förutsättningen, att överföringen till dessa sker efter elevernas olika förutsättningar och intressen, men oberoende av hemmens ekonomiska och övriga sociala villkor. I reformarbetet må man här gå fram med nödig försiktighet och pröva sig fram med en försöksverksamhet på skilda håll, innan man skrider till en omläggning av hela skolväsendet.

I en liten bok "Enhetsskola och lärarutbildning i U. S. A." har en lektor Melker Johnsson, som på tillstyrkan av SK fått i uppdrag att studera skolväsendet i U. S. A., framhållit mycket, som däri vore beaktansvärt, men även framfört en delvis mycket skarp kritik av den s. k. progressiva uppfostran i Amerika, vilken i mångt och mycket liknar och säkerligen i hög grad inspirerar SK:s enhetsskolefostran. Man kan hävda, heter det i M. J:s bok, "att en skola, som alltför lätt anpassar sig efter individen, är en dålig förberedelse för den okänsliga värld, som vi lever i. Felet med 'the child-centered school' är den sentimentala uppfattningen av barnet, som särskilt tidigare kom de progressiva skolorna att tolerera nästan vad som helst hos sina elever för att inte skada det inre växandet; barnen ansågs utan de vuxnas inblandning själva kunna finna den rätta vägen." Skolan skulle helt anpassa sig, menade man, efter barnet, och icke detta efter skolan och de direktiv, som lärarna där ansett sig böra uppställa. Men blir det då icke synd — kan det frågas — om de barn, som så fått fritt utvecklas utan att ta hänsyn till skola och kamrater, när de senare komma ut i samhällslivet, utan att ha lärt sig anpassningens svåra konst? Den "livets skola", som de där få göra bekantskap med, kan ge dem mången svår chock och mycket försvåra deras anpassning till samhällsmiljön. Det talas i vår tid så ofta om att låta barnnaturen fritt utvecklas utan alla hämningar, men bör detta verkligen få innebära, att de ungas målsmän underlåta att reagera mot dem även i de fall och de situationer, där de på grund av bristande erfarenhet och rättsuppfattning eller genom sin obetänksamhet och impulsivitet kunna handla till skada både för sig själva och andra? Nej, förvisso. Det måste gälla ett samarbete mellan den äldre och den yngre generationen, och detta samarbete skall innebära även att de ungas målsmän i hem, skola och hela samhällslivet mången gång böra taga initiativet och aktivt ingripa och leda. Men när det så blir, må det ske lugnt, bestämt och vänligt samt med bevarandet, så vitt det på dem beror, av det goda förhållandet till den yngre generationen. Det är den ofta förekommande ur-

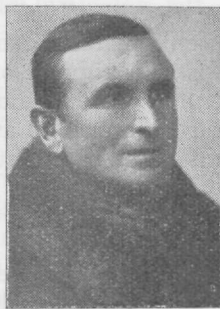
aktlåtenheten i detta sammanhang, vilken är en av orsakerna till den ungdomens förvildning och ökade brottslighet, som ofta kommer till synes, men numera också allt kraftigare påtalas. Det ofta hörda sentimentala talet om "barnets århundrade" har på sina håll inneburit många överdrifter.

Det kunde nog vara av stort intresse att här granska mycket annat i SK:s föreslagna skolreform, men tiden tillåter oss att nu ytterligare behandla blott en enda fråga, nämligen om "kristendomsundervisning och morgonandakt i enhetsskolan". SK hävdar, att kristendomsundervisningen liksom andra skolämnen måste få objektiv karaktär: auktoritativ påverkan av eleverna till förmån för en bestämd livsåskådning får inte äga rum. Här kan man dock få anledning spörja: Om i en vetenskaplig framställning eller vid undervisningen i det ena eller andra rena kunskapsämnet man kan ställa kravet på största möjliga objektivitet, är det möjligt att hävda samma krav även när det gäller den religiösa tron? Kan vare sig läraren eller eleven vara fullt neutral med avseende på trosinnehållet? En konfessionslös undervisning om de olika religionerna kan visserligen lämnas, men icke en undervisning, där vederbörande lärare är neutral eller likgiltig i förhållande till själva trosinnehållet. Det finnes — det må erkännas — allttjämt mycket av ofördragssamhet i tiden, men denna kommer numera oftare till synes från vissa radikala håll än från den kristna trons representanter. I ett kristet samhälle borde väl den kristna förkunnelsen få bliva hörd även i samhällets skolor, om än event. utomstående uppfattning ändock till fullo respekteras.

I fråga om kristendomens uppläggning och om morgonandakten har SK uppdelats i två läger, av vilka majoriteten förordar kristendoms-kunskapens bevarande som särskilt skolämne även på lågstadiet och morgonandaktens bibehållande i hävdvunna eller förnyade former, medan minoriteten föreslår, att kristendoms-kunskapen på lågstadiet skall uppgå i ämnet orientering (obs!), och att ingen elev får tvingas till andaktsutövning, varför morgonandakten bör ersättas med andra former för samling.

Det är nu anmärkningsvärt, att det blev blott genom ordförandens utslagsröst, som majoritetens mening segrade. Hälften av SK:s ledamöter ville, att kristendoms-kunskapen på lägsta stadiet skulle ersättas av orientering, liksom att morgonandakten borde göras frivillig. Ja, avkristningen av vårt svenska folk synes på sina håll ha gått långt. Men snart blir nu frågan för oss den: Vad säger majoriteten av vårt folk om vår kristna tro? Vilja vi allttjämt förbli ett kristet folk eller icke?

Valter Fjorvell.

RUDOLF TIMMERMAN

60 ÅR

60 år fyller den 6 mars folkskollärare Rudolf Timmerman i Nornäs, född i Klottorp på Nuckö. Efter att med utmärkta vitsord ha avgått från den ryskspråkiga mellanskolan i Hapsal kom han till Birka—Tängs folkhögskola i Jämtland. Han var den förste estlandssvensken som studerade vid folkhögskola i Sverige. Sitt stora intresse för jordbruk har han givit uttryck åt bl. a. i en rad artiklar i Kustbon. Som lärare vid Korkis bland-språkiga folkskola stod han på en ständigt hotad utpost till det svenska språkområdet i Estland.

Timmerman kom med sin familj hösten 1943 över till Sverige. Sommaren 1945 genomgick han en lärarkurs i Uppsala, och året därpå avlade han kompetensexamen för lärare vid jordbruksbetonad fortsättningsskola. Sedan hösten 1947 är han e. o. folkskollärare i Nornäs folkhögskola, där man livligt uppskattar hans samvetsgranna arbete.

Rudolf Timmermans vänner och kolleger uppskattar hans manliga karaktär, hans rättframhet och kamratliga sätt. Vi bringar honom vår hjärtliga hyllning på hans högtidsdag och önskar honom lycka för kommande år.

A. N—n.

Estlands siste president 75 år

Det självständiga Estlands både förste och siste president Konstantin Päts, som även var fristatens grundläggare, fyllde den 23 februari, dagen före estniska nationaldagen, 75 år.

Efter den ryska statskuppen häktades den åldrige presidenten natten till den 31 juli 1940 och fördes tillsammans med familjen till Uralbergen. Ingenting har sipprat ut om honom sedan dess.

Päts härstammar från gammal bondesläkt. Efter juridisk examen började denne viljestarke och utomordentligt begåvade man sin kamp mot rysk överhöghet för sitt folks frihet. Snart blev han esternas främste ledare och talesman.

Efter 1905 års ryska revolution var Päts tvungen att fly utomlands, eftersom ryssarna dömde honom till döden. Efter några år vågade han återvända men sattes i fängelse i Petersburg. Andra gången var det de ryska bolsjevikerna som efter oktoberrevolutionen 1917 häktade honom. Så kom tyskarna och ockuperade Baltikum. Kon-

Att flytta hem hemifrån

hette ett program om runöborna, vilka söndagen den 6 februari intervjuades i radio. Det är nog inte många utomstående, som i vanliga fall hittar vägen till runöträffarna på KFUM vid Södermalmstorg, och många vet inte ens, att runöborna fortfarande samlas en gång i månaden för att uppliva gamla minnen och dryfta sin nya tillvaro. De enda landsbor, som inte behöver någon egen förening för att kunna hålla ihop, kallade Sven Jerring dem, då han hälsade på vid runöträffen för att göra ett reportage. D. v. s., egentligen hade Sven Jerring kommit dit för att spela upp skivorna från sitt besök på Runö för 10 år sedan, men han passade samtidigt på att låta runöborna berätta om hur det kändes att flytta hem till Sverige ifrån hemmet på Runö. De gamla runöborna, bland dem Österman från Lidingö, tycktes ha anpassat sig tämligen väl i Sverige och övervunnit sin hemlängtan, medan den unga generationen gick och drömde sig hem till idyllen ute i havet. Den spröda klangen av Runö kyrkklocka, som lyssnarna fick höra från Sven Jerrings skiva, rörde säkert vid hjärtats hemligaste strängar hos mången runöbo.

Av de pojkar och flickor, som Sven Jerring hade intervjuat för 10 år sedan, var många närvarande, och de kunde nu höra sin egen röst samt berätta om sina öden sedan dess. "Du är väl stolt över att vara runöpojke?" frågade Sven Jerring en av de yngsta närvarande. Att döma av den värme, med vilken han och de andra yngsta instämde i runösångerna på runska, kunde man nog sluta sig till att så var fallet.

Observera!

Med detta nummer av Kustbon följer 2 inbetalningskort. Den, som under 1949 önskar erhålla Kustbon, bör sätta in 3: — kr. å postgiro 197207 med användande av det kort, som är adresserat till Kustbon. Den, som önskar bli medlem eller förnya sitt medlemskap i S. O. V. bör sätta in 3: — kr. å postgiro 351311, med användande av det kort, som är adresserat till Svenska Odlingens Vänner bland estlandssvenskar i Sverige.

OBS.! Den som redan inbetalt medlems- och prenumerationsavgift, behöver givetvis inte göra det en gång till.

stantin Päts skickades nu till ett koncentrationsläger i Litauen.

Trots personliga lidanden kröntes hans kamp med framgång. Den 24 februari 1918 förklarades Estland för självständig stat. Med sin lilla armé lyckades esterna framgångsrikt försvara sin nyvunna frihet mot anfällande ryska bolsjevikerna. Under 30-talet avstyrde han totalitära kuppplaner och framlade en ny demokratisk grundlag, vilken fick överväldigande majoritet.

Så kom den sora stormen, vilken spolade bort Estlands oberoende, och Päts blev åter rysk statsfånge.

Klipp och notiser

Eesti Hääl, som utkommer i London, skriver i sitt nummer av den 21 jan. i år beträffande Ormsö:

"En del av öns befolkning flyttade 1943 till Sverige, när röda armén närmade sig Estlands gräns. En del stannade i hopp om att livet skulle gå vidare, så som det gjort i två och ett halvt århundrade, oberoende av vem som härskade i landet. Men dessa människor hade gjort upp räkningen utan värden. Den 5 mars 1948 deporterades största delen av invånarna på Ormsö "frivilligt" till tvenne orter bortom Uralbergen.

Estrysar från Petseri, Irboska och stränderna av Peipus flyttade i stället in i fiskarstugorna på Ormsö.

Stalin fortsatte de baltiska befästningsarbetena på Ormsö och andra öar utanför Estlands kust. 40.000 man ur nionde armén förlades till öarna. För transport av byggnadsmaterial dit ut anlitas endast soldater.

Ett stort befästningsnät omfattade snart alla öarna. En kedja av militära vakter är ständigt posterad längs stranden. På varje 200 m. finns ett vaktorn. Strålkastare spela hela natten över stranden och havet.

Några hundra meter inåt land patrullera grupper av soldater och gårdarna vid korsvägarna utgöra förläggningar för militärpatruller. På kvällen krattas den mjuka jorden upp runtomkring dessa förläggningar. Finns nästa morgon fotspår i den lösa myllan, så sättas spårhundar på dem, och ve de gårdar, dit spåren leda.

Trots detta har förbindelsen mellan ännu levande privatpersoner på ön och fastlandet inte helt avbrutits. Det är t. o. m. möjligt att besöka släktingar och bekanta. Men dessförinnan måste man besvara 80 frågor, som huvudsakligen gälla den man skall besöka. När även denne ifyllt samma formulär beträffande den besökande, finns hopp om att man skall få tillstånd. Avgörande är härvidlag numret på besökarens legitimationshandling. Står framför siffran JTJa eller ISTJa, så finns det hopp om resetillstånd. Enligt GPU:s (MVD:s) uppgifter är ifrågavarande person pålitlig. VJFJa betyder däremot, att innehavaren av legitimationshandlingen har varit i utlandet eller av annan orsak ej är pålitlig, och därför kan han ej hoppas att få lämna ön eller — om han bor på fastlandet — besöka den.

De 3.000 ormsöborna ha spritts för alla himmelens vindar. Med dem flydde även glädjen och ron från ön. Solen, vinden och vågorna äro desamma som förut, men solen speglar sig inte mera i nytjärede båtbottnar utan i metallglänsande kanontorn, vinden sliter otåligt i radiostationernas antenner och på vågorna gunga krigsfartyg. Till och med månen har förlorat sin urgamla rätt. Den dyker i havet, jagad av strålkastarljuset från stranden."

*

Kolhosen "Det nya livet" på Ormsö förestås av untkommunisten Regina Jurson, skriver Läänemaas kommunistiska tidningsorgan. Som ett resultat av det enligt planen välorganiserade arbetet gävo åkrarna förra året en avkastning på c:a 19 centner spannmål pr har, vilket betydligt överträffade den planerade skörden.

*

Ivar Boman, estlandssvensk elev vid Södra kommunala mellanskolan i Stockholm, överraskade häromdagen sina kamrater med ett utomordentligt föredrag om Estland. Han visade samtidigt smalfilm från Reval, Dorpat, Pernau, Narva m. fl. orter. Syftet med detta föredrag var att bland svenska elever sprida kännedom om Estlands historia och landets utveckling samt ge en föreställning om de problem estniska folket har att brottas med. Detta framträdande rönte en mycket livlig uppskattnings.

*

Helvi Leesment, en ung estnisk koloraturso-
pran uppträder f. n. på "China" i "Vi som vill opp". Helvi Leesment fick ett mycket positivt omnämmande av Kar de Mumma i "Aftonbladet".

*

HÄNT PÅ RUNÖ

En gammal sälskytt från Runö, vilkens käraste tillhåll här i Sverige är Skansen, berättar enligt en svensk skribent:

"När ryssarna 1941 lämnade Riga, förde de med sig alla sällsynta djur ur den zoologiska trädgården där, bl. a. en tvåpucklig kamel. Tyskarna började ånyo iordningställa zoologiska trädgården, men därav blev intet, ty en nyutnämnd slarvig direktör hade låtit alla kvarvarande djur dö ut. Då beslöt man att ersätta de förra djuren med hemlandets zoologiska rariteter. Tyskarna hade hört, att det på Runö fanns egendomliga djur — halvvilda svin med lång ragg och långa betar, ponnies, sällsynta vita ugglor och andra rariteter. Tyskarna anordnade en expedition till ön. De hade svårt att ta sig i land, ty båten måste till följd av den långgrunda stranden kasta ankar ganska långt ut, och ingen av öns invånare reagerade på tyskarnas signaler. Runöborna kände ingen särskild glädje över besöket, och flera timmar förflöto, innan man sände ut småbåtar från stranden.

Tyskarna framförde genast sin önskan — de ville köpa sällsynta djur, som förekommo på ön. Byäldsten svarade, att djuren ej voro till salu. De tyska jägarna uppvisade då en inköpslicens, som utfärdats av generalkommissarien i Riga. Härpå svarade byäldsten, att han inte ensam kunde fatta något beslut, han måste överlägga med alla gårdarna och beslutet måste vara enhälligt. Tyskarna lära ha varit mycket förvånade, när de fingo se hästar, kor, får, svin, gäss och ankor i stora hjordar ströva fritt omkring på ön. På

Litteratur

Kustbon har vid flera tillfällen publicerat djurberättelser av författaren Eskil Edén. Med igenkännandets glädje upptäckte vi därför i julboksfloren att Edén nu utgivit sina historier i bokform. Det lilla bandet innehåller 22 spännande och livfulla berättelser om de mest skilda djurs, fåglars och fiskars liv och om deras ständiga hårda kamp för tillvaron och släktets bestånd. Boken är nog för svårläst för våra yngsta, men mognare ungdom med intresse för naturen får i Edéns arbete en utmärkt komplettering till biologiboken.

Eskil Edén: "Kamp i vildmarken". Rabén och Sjögrens förlag. Pris inb. kr. 6: 50. Illustrationer av Ebbe Fog.

kvällen lämnade byäldsten sitt svar. Han sade, att det slutliga avgörandet uppskjutits till nästa dag, då öns parlament skulle sammanträda. Tyskarna önskade nu infånga några vita ugglor. Byäldsten satte sig emellertid kategoriskt emot detta — ugglan ser nämligen illa före mörkrets inbrott, och att fånga fågeln då vore ett våldsdåd, som komme att draga olycka över ön. Tyskarna voro tvungna att lämna Runö. Men de kommo snart tillbaka, och då frågade de ej någon om lov. De jagade, sköto och fångade djur av hjärtans lust.

Nu har denna stolta och säregna stam försvunnit från ön. De urgamla svenskarna måste lämna sina boplatser för överväldet och fly över havet till Sverige."

*

En gång besöktes Runö av riksäldsten K. Päts. "Estlands kung" — så kallade runöborna statsöverhuvudet — hälsades hjärtligt välkommen. Sältskyttarna plockade fram sälhudar och ville sälja dem till riksäldsten. Priserna voro i högsta laget. Päts frågade, om det ej gick att få dem billigare. Då steg en äldre man fram och sade: "Men du gör ju själv pengar..." Runöbon ville därmed ha sagt, att "kungen" ju kunde skära guld med täljknivar. K. Päts inbjöds till en gård, där han tittade på alla boningsrum. Sängarna voro så höga, att de nästan befunno sig uppe under taket. Riksäldsten undrade, varför det var så. En av de medföljande förklarade, att det var för att jordlopporna ej skulle komma upp. "Men loppan kan ju hoppa upp på kubben där och därifrån upp i sängen", anmärkte K. Päts. Härpå svarade runöbon: "Loppan är väl inte lika klok som Estlands riksäldste."

*

Revolution! Ett minne

Det var en klar sommardag. Den stora oron hade spritt sig sedan några dagar och hade nu nått sin kulmen. Det gick vilda rykten på morgonen, att sjukhuset skulle tömmas och förvandlas till kasern för de främmande trupperna, som sades vara på väg mot Reval. Stämningen var upprörd och osäker. Ingen visste vad som försiggick eller vilken ståndpunkt man skulle inta.

Nu var det kväll. Jag stod på östra hamnpiren, när solen sänkte sig mot väster. En snål vind drog in från havet. Trots att det var midsommar om ett par dagar, kändes luften ännu iskall. Det var som om krigsåskorna under vintern hade rubbat naturens ordning. Borta över Koppels halvö i öster stod mörkvioletta moln med rödgula fransar i den sjunkande aftonsolen, och havet svartnade hotfullt. Ute på redde bröts vågornas ilsket fräsande toppar mot de massiva pansarskeppen, som knappt gungade i den krabba sjön. Jag betraktade de tunga vattenmassorna, som oupphörligt vräktes mot piren, bröts i skum och sögs tillbaka ut i havet för att ånyo storma an.

De var enträgna, obevekliga liksom det öde, som med järnskodda skor i dag trampat det lilla landet.

Reval var en idyll i stormhot. Kvällens gula sken flöt över de röda taken och spetsgavlarna. Nattens skuggor sögs in mellan husens gytter österifrån. Högt på Domberget sprang Kiek in de Köks massiva rundel, Alexander Nevskijkatedralens granna kupoler och bastionens Långe Herman djärvt mot stormhimlen. Men högst uppe flammade det röda standaret ut över staden.

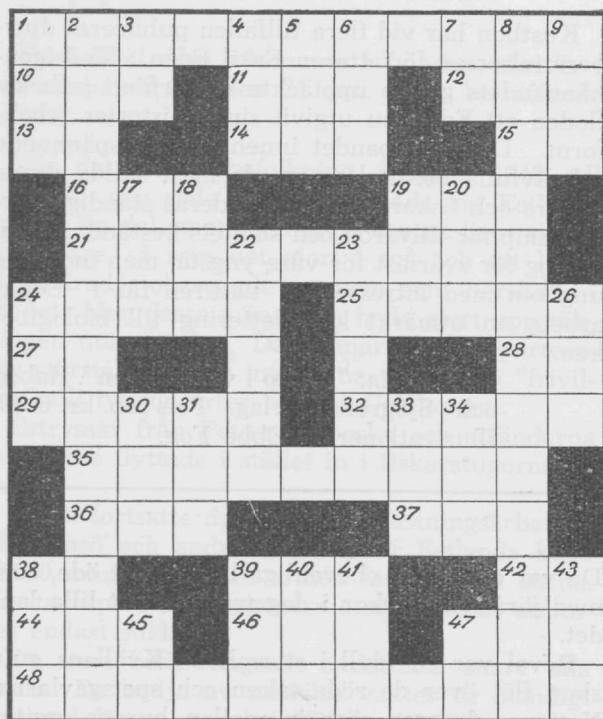
Ett dämpat sorl hördes ända hit ned. Människorna myllrade i de trånga gränderna mellan de pittoreska medeltidshusen, där varje sten vittnade om historia, ofärd, krig och våld. I dag hade ett nytt blad skrivits i denna historia. Då och då hördes enstaka skott rusa upp ur det dämpade sorlet. Det var kanske någon desperat ur den estniska garnisonen, som bjöd övermakten och det oundvikliga ödet spetsen.

Vid middagstiden hade de främmande trupperna marscherat in i staden. Tunga pansarvagnar rasslade genom de skälvande gatorna. Ett intensivt och skickligt underjordiskt arbete hade förberett kuppen. Nu kröp de egendomligaste individer fram ur portgångar och prång. De slöt sig samman, skaran växte och växte, främmande soldater och pansarvagnar slöt upp till dess skydd. Så tågade den skrånande hopen genom staden. Från hustaken bevakade kulsprutor de gator och torg, där tåget drog fram. Snart firades den blå-svart-vita flaggan på Långe Herman ned, upp flög det röda baneret och kampsångerna steg ur skrovliga strupar.

Dynningarna efter dagens storm rullade ännu tunga genom kvarteren. Natten sporrade ett annat arbete. Mystiska bilar susade omkring, stannade framför någon dörr och om en stund hade någon för den nya ordningen misshaglig person uppslukats av det obekanta.

Revolutionen höll på att fullbordas. Tidens flodvåg hade åter rullat fram och begravt ett folk.

Korsord nr 1

Vågrätt.

1. Fri från anmärkning.
10. Ingår i tågsättet.
11. Grönt belägg på koppar.
12. Högstämnd dikt.
13. Engelsman.
14. Friska —.
15. Officiellt organ under Estlands självständighetstid.
16. Hjuldel.
19. Ha somliga en stark.
21. Har influensan ofta gjort så här års.
24. Därifrån är mången estlandssvensk.
25. För upplysningen utomhus.
27. Kvinnlig sysselsättning.

28. Svenskt mästerskap.
29. Brukar man göra i förkylningstider.
32. Har den starke.
35. En som är stor i maten.
36. Lever av as.
37. Är talgoxen och ynkryggen.
38. Pronomen.
39. Nyste.
42. På foten.
44. Knäckte vi mången i julas.
46. Vill den sjuke bli.
47. Angenämare än arbete.
48. Atenare.

Lodrätt.

1. Groddjur.
2. Lördagsmat för mången estlandssvensk.
3. Livsmedelskommissionen.
4. Fiskredskap.
5. Draga.
6. På kniv.
7. Kattdjur.
8. Uppskattade tillställningar i Svenskestland.
9. Fattigmans ko.
17. Fattig.
18. Kan vara kristall.
19. Buske.
20. Utan krokigheter.
22. Gör eftersläntaren.
23. Bör ej vårt tal vara.
24. Vårt dagliga bröd giv — i dag.
26. Län.
30. På vattnet.
31. Är den tunna som skramlar mest.
33. Omger tavlan.
34. Honom känner varje frisksportare till.
38. Medlares uppgift.
39. Korrespondensinstitut.
40. Betalningsmedel.
41. Har ej den blinde.
43. Firar sin namnsdag i maj.
45. Dryck.
47. Ton.

Receptrutan

Polsk äppelkaka.

- 6—7 äpplen
vatten, socker
1 ½ msk smör
3 msk vetemjöl
2 ½ dl mjölk
1 ägg
1 msk socker
15 sötmandlar.

Koka kompott på äpplena och lägg den i en smord elffast form. Koka en smet av smöret, mjölet och mjölken. Rör ner äggulan och rör smeten kall. Tillsätt sockret, den malda mandeln och den vispade äggvitan. Häll smeten över kompotten och grädda kakan i medelvarm ugn. Serveras kall med grädde eller vaniljsås.

Strömmingslåda.

- 6 hg. strömming
salt
½ l. kokt kall potatis
2 tsk senap.

Till fyllning:

- 5—6 ansjovisar eller 2 msk kaviar
2 msk smör
2—3 msk tomatpuré
1 ½ dl grädde
stötta skorpar

Skär potatisen i skivor och lägg den i en smord elffast form. Bred på senapen. Rensa strömmingen, salta den lätt och lägg en bit ansjovis eller en klick kaviar på varje. Rulla ihop strömmingen och lägg den tätt i formen. Lägg på några smörklickar och strö skorpsmulor över. Låt formen stå i god ugnsvärme 10 min. Tag därefter ut den och häll över tomatpurén blandad med grädden. Låt den gräddas ytterligare 10 min.

Korsordet kan insändas i urklipp eller avskrift i kuvert märkt "Korsord 1" och skall vara "Kustbons" redaktion till handa senast tre veckor efter numrets distribution. De två först öppnade rätta lösningarna honoreras.

Lösning till julkorsordet.

A	B		A	L	L	A	N		I	S
V	I	N	G	E		F	A	U	N	A
I			R	O		A	T			L
	O	S	A			S	T	U	V	
O	R	T	R	E	G	I	S	T	E	R
R	R		R		O	K	T	E		
G	E		E	D		Ö	A	V		
I			F			T				A
E	X	P	O	R	T	T	E	G	E	L
	I	N	R	E		V	R	A	K	
S		M	M			A	S			B
J	U	L	E	N		K	I	N	A	
A	R		R	A	G	L	A			D

Av de inlutna lösningarna att döma synes intresset för korsordslösning hos "Kustbons" läsare vara mycket stort. Vi komma därför även i fortsättningen att införa korsordsgåtor av den typ som presenterades i julnumret. Förste pristagare till julkorsordet blev herr

Sven Ahlström, Råmensvägen 20, Enskede. Han har tilldelats Per Söderbäck's bok "Rågöborna". Andre pristagaren, herr G. Falk, Hökmossevägen 14, Stockholm 32, kan räkna med gratisprenumeration på "Kustbon" under 1949.

Arrendegård

18 tnl. öppen jord. Kan på arrendatorns begäran minskas till hälften. Stockvirkeshus om 3 rum och kök, helt nyrenoverat, förärdshus, tvättstuga, ladugård för 6 à 7 djur, båthus för 3 stora båtar. Synnerligen bra strömmings- och ålfiske. Arrende 400:— kr. Läge: Fångö i Gryts skärgård, Östergötlands län, 20 min. väg från fastlandet.

Skötsam estlandssvensk med trevligt sätt ifrågakommer i första hand. Svar till Kommittén för estlandssvenskarna, Tunnelgatan 23, 3, Stockholm, tel. 11 35 00.

Knypperskor

vana att knyppla all slags spets be vi meddela namn och adress till Estniska Kommitténs Kvinnosektion, Klarabergsgatan 33, Tel. 10 29 76, Stockholm. Öppet 12—6, lördagar 12—2.

FAMILJENYTT

FÖRLOVADE

ANDERS STENHOLM

KARIN OLSSON

Ormsö.

Karlskoga.

Julafton 1948.

FÖRLOVNING:

I Bladåker den 23 oktober 1948 mellan *Arnold Rudolf Brandt* från Nuckö och fröken *Maj-Gunhild Karlson* från Bladåker.

I Östersund på julafton 1948 mellan *Olof Nilsson* och fröken *Elsa Timmerman* från Nuckö.

I Stockholm den 31 december 1948 mellan *Waldemar Westerberg* från Rikull och fröken *Elsa Margareta Pettersson* från Stockholm.

I Karlskoga den 24 dec. 1948 mellan fil. mag. *Anders Stenholm* från Ormsö och sophiasystern *Karin Olsson* från Karlskoga.

I Mullsjö den 1 jan. 1949 mellan *Carl-Olof Hagvall* från Mullsjö och *Brita Söderlund* från Reval.

VIGSEL:

I Stockholm den 20 november 1948 mellan *Etienne Klesty* från Baltischport och f. d. estniska medborgaren *Regina Rodi* från Reval.

I Stockholm den 17 juni 1948 mellan *Anders Ahlbom* från Ormsö och *Anna Eufrosine Karlsson*. Vigseln förrättades av komminister. *Axel Strömberg*.

I Stockholm den 5 januari 1949 mellan *Erling Beckman* från Ormsö och finska medborgaren *Signe Margareta Karlsson*.

I Bromma församling, Stockholm, den 12 februari 1949 mellan f. d. estniska medborgaren *Valentin Laurfeldt* från Järvamaa och fru *Hermine Silberberg*, född Läck, från Dagö.

I Stockholm mellan *Ernst Åke Sjögren* och fru *Helga Känd*, född Vesterblom, från Nuckö.

I Bro den 14 augusti 1948 mellan *Sven Vilhelm Björkvall* och fröken *Alide Brus* från Nuckö. Vigseln förrättades av vicepastor *Gunnar Fritsinger*.

I Ringarum den 23 oktober 1948 mellan fabriksarbetaren *Mathias Hallman* från Rikull och *Anna Charlotta Nilsson* från Björsäter. Vigseln förrättades av pastor *J. Svensson*.

FÖDDA:

Karl Anders, född den 25 mars 1948 i Gustavsvik, Saltsjöbo, son till *Edla Thomson*, född *Brandt*, och *Adolf Thomson* från Nuckö.

Yngve John Evert, född den 2 november 1948 i Stockholm, son till *Lydia Ahlberg*, född *Fagerlund*, och *Johan Ahlberg* från Ormsö.

Gunvor Maria, född den 11 september 1948 i Stockholm, dotter till Maria Ahlberg, född Landman, och Edvin Ahlberg från Ormsö.

Börje Erland, född den 16 november 1948 i Stockholm, son till Maria Adele Mickelin, född Söderkvist, och Anders Mickelin från Ormsö.

DÖDA:

Johan Månsson, född den 23 november 1865 på Runö, avled den 11 december 1948 i Bråttby.

Änkefru *Sofia Laktjonov*, född den 4 januari 1866 på Ormsö, avled den 15 december 1948 på Kustbohemmet, Ramsö.

Änkefru *Julia Vesterberg*, född Stenberg, den 27 februari 1887 i Rikull, avled den 19 december 1948 i Torshälla.

Lars Vesterström, född den 19 juli 1867 på Ormsö, avled den 27 december 1948 på Ås ålderdomshem, Derome.

Tomas Nordman, född den 12 oktober 1855 på Stora Rågö, avled den 11 januari 1949 i Stråtenbo.

Adam Stahl, född den 12 oktober 1888 i Rikull, avled den 14 januari 1949 i Kisa.

Hans Pihlman, född den 28 september 1868 på Ormsö, avled den 15 januari 1949 i Stråtenbo.

Tomas Pella, född den 4 augusti 1876 i Korkis, avled den 16 januari 1949 i Skarpnäck, Enskede.

Johan Benholm, född den 17 maj 1872 på Ormsö, avled den 28 januari 1949 på Kustbohemmet, Ramsö.

Gertrud Vesterlin, född den 17 september 1884 på Ormsö, avled den 28 januari 1949 i Danderyd.

Eva Vikman, född den 30 april 1871 i Nuckö, avled den 16 februari 1949 i Stockholm.

Johan Koinberg, född den 29 februari 1876 i Rikull, avled den 2 november 1948 i Torshälla.

Rakel Linnea Engman, född den 6 januari 1936 i Rikull, avled den 9 juni 1947 i Graversfors.

Isak Jäger, född den 2 december 1885 på Runö, avled den 19 november 1948 i Skövde.

Edvin Oskar Adolf Melin, född den 3 september 1932 på Runö, avled den 5 december 1948 på Länssanatoriet i Stockholms län.

Vår kära och goda

Farmor, Svärmor och Morfarsmor

Änkefru

SOFIA LAKTJONOV

— f. Stenholm —

född den 4/1 1866 på Ormsö, avled lugnt och stilla den 15/12 1948 å Kustbohemmet, Ramsö. I ljust minne bevarad av oss samt släkt och vänner.

GERTRUD. JOHN. ALMA och NILS-ERIK

Tack för rosorna vid vägen!

Tack för törnet ibland dem!

Tack för resta himlastegen!

Tack för evigt tryggt hem!

Tack för kors och tack för plåga!

Tack för himmelsk salighet!

Tack för stridens klara låga!

Tack för allt i evighet!

Min älskade Make

Vår käre Far

ADAM STAHL

Född den 12 okt. 1888 i Rikull,
avled den 14 jan. 1949 i Kisa.

Djupt sörjd av

MAKA,

Barn och Syskon.

Tänk när en gång det töcken har försvunnit,

Som över detta livet breder sig,

När evighetens sköna dag upprunnit

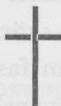
Och himmelskt solljus flödar på min stig.

Tänk när en gång är stillad varje smärta,

Vart sår är läkt, var längtan nått sin hamn,

När varje tår avtorkas vid Guds hjärta

Och varje snyftning tystnat i Hans famn.

Vår syster

Änkefru

JULIA WESTERBERG

— f. Stenberg —

från Rikull, född 27/2 1887,
avled i Eskilstuna 19/12 1948.

Närmast sörjd av

SYSKON, SLÄKT och VÄNNER.

Vad Du lidit ingen känner,

Ty Du själv Din börda bar.

Syntes glad bland Dina vänner

Fast Du kanske plågad var.